

Posudek oponenta na bakalářskou práci A. Michalcové Jazykový rozbor českých překladů Písně písni před Bibli kralickou

1. Koncepce práce

Obnovený zájem o český biblický překlad jako nejdůležitější složku prestižní češtiny a vůbec kulturní českojazyčné produkce v dřívějších dobách přinesl v posledních letech velmi závažné práce mladé generace badatelů, kteří výrazně posunuli hranice poznání jazyka české překladatelské tradice. Anna Michalcová se k těmto badatelům zařadila svou diplomovou prací, jejíž největší zásluhu spatřuji ve vyčerpání tématu: do svých kolací staročeského a středněčeského textu Písně písni totiž zahrnuje všechny celobiblické verze – jen pro ilustraci: soupis zkoumaných rukopisných a tištěných biblí zabírá šest stran. Jak ukázaly předešlé výzkumy staročeské bible, spolehlivých a dlouhodobě platných výsledků lze dosáhnout právě jen při materiálově úplných, byť časově mimořádně náročných rozbořech. Autorka diplomové práce, spolupracující s oddělením vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, již v minulosti prezentovala na mezinárodní konferenci a publikovala v odborném tisku studii z oblasti bohemisticky zaměřených rozborů staročeského překladu Písně písni. Výsledky její práce budou dále zžitkovány v diachronních databázích, jakou je například aplikace *Diabible*.

Koncepce práce je velmi dobře promyšlená, práce má logickou strukturu a je psána střídavým a kultivovaným vědeckým stylem. Užívá adekvátní terminologii, neobsahuje nadbytečné kapitoly a naopak téma v podstatě vyčerpávajícím způsobem zpracovává, takže její koncepce (jazykový rozbor a přiložená kritická edice celého zkoumaného textu Písně písni) bude vzorem pro další podobné analýzy.

Hodnocení: A

2. Metodologie a zpracování dat

Volba metodologie (zpracování kritické edice s různocněními a všestranný jazykový rozbor) je adekvátní, transkripční zásady jsou přesně formulovány a je předložena argumentace k dílčím rozhodnutím, a to v návaznosti na úzus *Staročeského slovníku* a kritické edice *Staročeská Bible drážďanská a olomoucká*. Jazykový rozbor je představen strukturovaně, soustavně a jasně.

Na okraj: drobné jsou některé nepřesnosti či méně obvyklé termíny jako na s. 20 *přípona -ž* u imperativu (místo *částice*), na s. 21 *čechismy* (spíš: *bohemismy*), na s. 21 Ipl. *gemináty* (*geminátami*), dříve užívaný termín *moravské slovenštiny* > *východomoravských nářečí* (s. 32), zachovanost zbytků duálu do souč. češtiny (s. 38), místo *bezkoncovkový* (s. 44) > *s nulovou koncovkou*, místo *ũ-kmeny* lépe *ũv-km.* (když jsou *ũjo-km.* atd.), datace změny *lě* > *le* do 13. stol. (dle Koska, s. 47) je jen jedním z možných výkladů (srov. např. Komárek *HistMluvI* 1962: 67), *přípona -ť* (s. 50) v typu *onť* je enklit. částice, upřesnit je třeba sousloví *částicové koncovky* (s. 50), číslovka *dvě* (s. 52) je přesněji úhrnná, ve *jsúci* (s. 59) není *-c* součástí koncovky, *pomocného zájmena* > *pom. slovesa* (s. 60). Tvary *pamatujíc/pamatujícíce* jsou oba kongruentní plurálové (s. 59, odpadlo plurálové *-e*). Ve tvaru *uchýlil se byl* (s. 61) je *byl* (s nulovým osobním morfem) určité sloveso, jinak by antepreteritum nebylo Vf. Místo *diverzním prvkem* (s. 66) lépe *diferenčním*. *Prívlastek shodný v apozici* (s. 92) má snad být v *antepozici* (?). V přepisu *BiblMell* (s. 163) přepis *Syrasyrym* > *Sirasiry*, zřejmě by se mělo přepsat *Krysta* (<-ry->; srov. *Sanyr* s. 98), a pokud majuskule dle dnešní kodifikace, tak *Krysta Pána* (já bych byl též pro *Boží, Bůh* a *-li* se spojovníkem), *Žalmu XLIII* > *žalmu XLIII*, bylo by možné uvažovat o přepisu *šlepejích, zlatté* atd. Na s. 30 je *puol-* v *puolnocní* určeno jako prefixoid, ale slovo chápu jako složeninu. Když se rozlišuje proteze a hiát (s. 33), v *nevozval* je vlastně taky hiátové *-v-*. U *s hory / z hory* (s. 34) by snad mohlo jít o předložku *s/z*, nejen asimilaci. Pokud přijmeme to, že v syntagmatu nemusí být shoda v čísle (du./pl., s.

40, 41, 53), mohl by se přijmout Gebauerův doklad v pozn. 39 (*dvě prsi /du./ + tvé /pl./*). U zápisu <magestas> (s. 43) si ve středověké latině nedovedu představit výslovnost s <g>, nejde prostě o hlásku *j* zapsanou jednoznačným <g> [j] před předním vokálem?

Hodnocení: A

3. Práce s odbornou literaturou

Autorka cituje relevantní literaturu. Poněkud překvapivá je snad jen absence odkazu na Balabánovu knihu *Píseň písní v českých překladech 15.–21. století* (2003) a volba staršího Hejčlova překladu jako zdroje poučení o struktuře Písně v originálu, dala by se doplnit i Kopečného studie o staročeském překladu *ospěte mě jablky* (Pís 2,5) ze *Slavie*, 1956, s. 322–327 nebo studie z *Šir haširim. Sborník k sedmdesátinám Milana Balabána* (1999). Jen drobné jsou některé nepřesnosti ve výkladu, např. ne všechny předkralické překlady vycházely z Vulgáty, s. 4; Lutherův překlad nebyl přeložen z Erasmova latinského překladu, s. 12; místo *rusínský* překlad je myslím adekvátnější *ruténský*, s. 21.

Hodnocení: A

4. Formální úroveň práce

Práce je na velmi vysoké formální úrovni, překlepy jsou zcela ojedinělé, např. v anglickém abstraktu: *sapiental* místo *sapiential*; *or of it is* > *or if it is*), jinde *arcibiskupa Rokycana* (obvykleji > *Rokycany*), *Regensburgské* místo *Regensburské*, *rannou etapu* místo *ranou*, sjednotit velká písmena u *oddělení/Oddělení vývoje jazyka* ad.

Hodnocení: A

5. Celkové hodnocení

Předložená diplomová práce vyniká komplexností a úplností zpracování velmi obšírného materiálu. Přesahuje obsahem i rozsahem běžné diplomové práce a mohla by se stát podkladem pro práci rigorózní. Je nanejvýš žádoucí, aby Anna Michalcová pokračovala ve své vědecké práci v rámci doktorského studia na FF UK a v působení v Ústavu pro jazyk český AV ČR.

Hodnocení: A

6. Otázky k obhajobě

a) Podoba <giehnec> z BiblDrážď Pís 4,2 je na s. 28 interpretována jako s podoba s nenáležitou jotací, ale stč. slovníky uvádějí *jěhnec*, prosím o vysvětlení. Na s. 29 je komentována podoba *jedním* (<gednym>, BiblDrážď Pís 4,9) jako výsledek úžení *ie* > *i*. Není pravděpodobnější podoba *jedným* (GbHistMluv III/1: 456)? Příklonné *-tě* (*byltě* apod.) se chápe jako substitute za *je/jest* (s. 78), není to spíš za *t' + je(st)*?

b) Přinesly by korpusové nástroje nějaká další zjištění (frekvence lemmat ve vzorových zástupcích jednotlivých redakcích, tzv. kolokace ad.)? Případně jak by se dalo ještě ve výzkumu pokračovat?

Praha 16. 6. 2021

PhDr. Robert Dittmann, Ph.D.